

of empiric research testify about the positive progress of professional self-identity trend, which is presented on the dynamics of quality changes of base components of the professional identity's forming. There is a positive degree growth of professional types of identities, that answers the ontogenetic stages of students' self-definition development on the whole.

Keywords: professional self-identity, "attained self-identity", "moratorium", "premature self-identity", "diffuse self-identity".

Отримано: 4.02.2012 р.

УДК: 159.923.35

Є.С.Вакареєв

КОГНІТИВНО-СТИЛЬОВІ ДЕТЕРМІНАНТИ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ЛЮДИНИ

У статті розглянуто структурно-функціональні взаємозв'язки між параметрами креативності особистості та когнітивними стилями. Емпірично доведено, що когнітивні стилі обумовлюють прояв креативності особистості: параметри дивергентного мислення залежать від виразності гнучкості пізнавального контролю, широкого діапазону еквівалентності та імпульсивності.

Ключові слова: когнітивний стиль, творче мислення, імпульсивність, рефлексивність, діапазон еквівалентності, гнучкість, ригідність.

В статье рассмотрены структурно-функциональные взаимосвязи между параметрами креативности личности и когнитивными стилями. Эмпирически доказано, что когнитивные стили обуславливают проявление креативности личности: параметры дивергентного мышления зависят от выраженности гибкости познавательного контроля, широкого диапазона эквивалентности и импульсивности.

Ключевые слова: когнитивный стиль, творческое мышление, импульсивность, рефлексивность, диапазон эквивалентности, гибкость, ригидность.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Раннє виявлення обдарованих і талановитих учнів та студентів ставить нові завдання вдосконалення системи освіти. Не дивлячись на велику кількість дискусійних проблем, теорія і реальна практика навчання багаторазово довели наявність не лише індивідуальних відмінностей в успішності навчання, але і відмінностей в творчих можливостях, що становлять творчий потенціал людини.

Загальні тенденції розвитку, які, на жаль, об'єднують і прогресивні і регресивні тенденції, детерміновані тривалою систематичною кризою різного масштабу – все це, поза сумнівом, обумовлює пошуки нових способів подолання кризових явищ, стимулює реалізацію людських ресурсів і, передусім, творчий потенціал людини.

Тема креативність є актуальною не лише в наші дні, а і в далекому майбутньому, оскільки за допомогою творчості ми розвиваємося, створюємо нове в мистецтві і науці. Людина відрізняється від тварини творчістю, своєю здатністю представити майбутнє і перетворити цю думку на реальність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми. Актуальність теми нашого дослідження зумовлена не лише соціальною значущістю проблеми розвитку когнітивної сфери особистості, але і самою логікою розвитку досліджень у галузі психології здібностей, представниками якої виявлена системність детермінації такого складного об'єкта, як креативність (В.М. Дружинін [2], О.І. Кульчицька [6], О.М. Матюшкін [9], В.О. Моляко [8], Б.М. Теплов [13], М.О. Холодна [14], Дж. Гілфорд та П. Торренс [цит. за 10] та ін.), досліджені параметри креативного середовища як важливого чинника розвитку творчої особистості (В.М. Дружинін [2], В.В. Клименко [4], Н. Роджерс [11] та ін.), що сформувало умови для визначення на цій основі глибинних системотворних характеристик креативної особистості і вивчення характеристик творчої особистості.

Серед напрямів, які визнаються найбільш актуальними, особливе місце займає проблема когнітивних стилів. Саме когнітивний стиль як певна стратегія мислення розглядається багатьма зарубіжними і вітчизняними ученими як один з найважливіших чинників становлення інтелекту людини, визначає індивідуальні особливості процесу пізнання та розумової діяльності (Г. Віткін [17], І. Каган [16], Г. Клаус [3], В. Колга [5], І.Г. Скотнікова [12], М.О. Холодна [15] та ін.). Сьогодні можна вважати, що питання виділення й опису стильових особливостей індивідуального процесу пізнання розроблені досить повно. Вченими виділена значна кількість окремих когнітивних стилів, доведені їх якісна своєрідність і нетотожність, створена ґрунтова діагностична база. Активно розробляється педагогічний аспект проблеми – створення педагогічних технологій, які дозволяють здійснювати індивідуальний підхід до дітей з різними пізнавальними стратегіями, які обумовлюються стильовими особливостями мислення.

Водночас залишається цілий ряд актуальних проблем, які ще не отримали свого наукового обґрунтування. Так, остаточно не вирішено, чи є когнітивні стилі стійкими ознаками творчого мислення. Ще одним важливим науковим напрямом є виявлення взаємозв'язків окремих когнітивно-стильових особливостей, виникнення певних когнітивно-стильових комплексів. Адже різноманітні стилі, які виділені дослідниками, не взаємовиключають один одного, є ортогональними. В однієї і тієї ж людини водночас можуть бути ознаки різних стилів, які породжують нові проблеми. Потребує відповіді таке питання: яким чином з окремих ознак створюється індивідуальний стильовий ансамбль, його якісні і кількісні характеристики?

Нарешті, серед проблем, які є дуже актуальними і в той же час найменш дослідженими, слід вказати на відсутність ґрунтовних розробок відносно впливу, який здійснює той або інший стиль на розвиток творчої сфери людини. Проведений теоретичний аналіз довів, що більшість дослідників швидше гіпотетично стверджують, ніж детально досліджує існування зв'язку між індивідуальними когнітивними стилями, розвитком і функціонуванням творчих здібностей. А це, у свою чергу, істотно гальмує тенденції індивідуалізації навчання, використання природних механізмів розвитку психіки дитини з метою забезпечення найбільш сприятливих умов подальшого розвитку.

Тому одним із важливих завдань сьогодні слід вважати дослідження впливів, які надають визначені когнітивні стилі на розвиток інших психічних функцій взагалі і, зокрема, креативності як основи гармонійного розвитку особистості. Вирішення відповідної проблеми, на наш погляд, дасть можливість поглибити наукові погляди відносно процесів розвитку творчих здібностей і розвитку пізнавальної сфери взагалі.

Формулювання мети дослідження. Основною метою дослідження є опис формальних характеристик креативності особистості і виявлення структурно-функціональних зв'язків параметрів креативності з когнітивними стилями. Гіпотеза дослідження базується на твердженнях М.О. Холодної [15] і О.В. Лібіна [7] про стильову структуру інтелектуальних компонентів особистості. Ми припускаємо, що когнітивні стилі обумовлюють прояв креативності особистості: параметри дивергентного мислення залежать від виразності гнучкості пізнавального контролю, широкого діапазону еквівалентності та імпульсивності.

В якості математико-статистичних критеріїв оцінки результатів були використані описові статистики, коефіцієнт кореляційного зв'язку Пірсона, непараметричні критерії Манна-Уїтні і Крускалла-Уоллеса.

Наше дослідження проводилося на базі Донецького інституту психології і підприємництва, Донецького інституту соціальної освіти, Політехнічного ліцею і школи №2 міста Курахове. Загальна кількість досліджуваних склала 50 чоловік. Середній вік – склав 21 рік.

Для дослідження креативності був використаний тест П.Е. Торренса “Завершення картинок”. З метою визначення виразності когнітивних стилів використовувалися наступні методики: методика словесно-колірної інтерференції (тест Струпа) – для діагностики когнітивного стилю гнучкість/ригідність когнітивного контролю; методика “Порівняння схожих малюнків” (для діагностики когнітивного стилю імпульсивність/ рефлексивність) і методика “Вільне сортування об’єктів” – для виявлення когнітивного стилю “вузький – широкий діапазон еквівалентності”.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На підставі процедури рандомізації ми відібрали 50 випробуваних із загальної вибірки, на якій проводився тест Торренса. В цій групі проводилися додатково три методики, що діагностують виразність когнітивних стилів. Як було вказано, основними діагностичними показниками, отриманими за методикою словесно-колірної інтерференції, в даному випадку, виступають часові дані. Міра “гнучкості-ригідності” визначається різницею часу, витраченого на роботу і другою і третьою стимульною таблицею.

Як видно, відзначено прогресивну тенденцію в часових показниках усіх трьох тестових таблиць – за мірою ускладнення завдання, досліджуваними витрачається все більше часу.

Оцінюючи показники дисперсій, можна судити про те, що час, витрачений на роботу з першою таблицею приблизно однаково для усієї вибірки випробуваних. Найбільша різниця даних отримана за показником часу, витраченого на роботу з третьою таблицею. Тобто у вибірці зустрічаються досліджувані, які швидко і правильно називали кольори, а також, які витрачали досить багато часу на виконання цього завдання, зазнавали труднощі в назві кольору, яким написано відповідне слово в бланку.

Аналізуючи кореляційні зв’язки показників методики словесно-колірної інтерференції з параметрами креативності, можна констатувати факт наявності зв’язку гнучкості творчого мислення з часовими показниками виконання тесту Струпа. Так, виявлено, що для осіб з високим рівнем гнучкості потрібно значно менше часу для ідентифікації і вербалізації кольору фігур і конфліктних категорій “слово-колір”. Також, виявлено, що чим вища здатність

продувати творчі ідеї різних категорій, тим менша різниця в часі виконання другої і третьої тестової таблиць тесту Струпа. Тобто, можна стверджувати, що когнітивний стиль “Гнучкість” проявляється більше в осіб з високим рівнем гнучкості творчого мислення, що свідчить про вірогідну наявність загальної детермінанти цих компонентів інтелектуальної сфери. Також можна стверджувати, що чим вищий рівень ригідності творчого мислення, тим більша схильність до інтерференції.

Таблиця 1

Кореляція показників за методикою словесно-колірної інтерференції з параметрами креативності

		Швидкість	Гнучкість	Оригін.	Розробл.
T1(сек)	Кореляція Пірсона	-,026	,056	-,028	-,021
	Знч. (2-сторон.)	,925	,799	,925	,925
T2(сек)	Кореляція Пірсона	,056	-,455	,060	,140
	Знч. (2-сторон.)	,799	,007	,787	,524
T3(сек)	Кореляція Пірсона	,190	-,360	-,021	,516
	Знч. (2-сторон.)	,093	,017	,925	,004
T3-T2(сек)	Кореляція Пірсона	-,041	-,290	,016	-,031
	Знч. (2-сторон.)	,925	,024	,944	,925
T2/T1	Знч. (2-сторон.)	,023	,041	,366	-,123
	Знч. (2-сторон.)	,917	,854	,015	,577

Також варто відзначити, що, чим краще розвинена розробленість творчого мислення, тим більше часу вимагається для перемикавання з однієї стратегії рішення когнітивної задачі на іншу. Тобто розробленість творчої ідеї вимагає великих часових витрат, що відбивається на високому рівні інтерференції (слабка міра автоматизації пізнавальних процесів). Також виявлений зв'язок оригінальності дивергентного мислення з чинником вербалізації, тобто, в осіб, схильних до створення нетрадиційних ідей, переважає словесний спосіб переробки інформації, і слабо проявляється сенсорно-перцептивний.

Не виявлено зв'язків між показником швидкості творчого мислення і показниками, отриманими за методикою словесно-колірної інтерференції, тобто “гнучкість-ригідність пізнавального контролю” не обумовлює кількісну специфічність продуктивної сторони креативності.

Когнітивний стиль “імпульсивність-рефлексивність” діагностувався з використанням методики “Порівняння схожих малюнків”. Враховуючи середньостатистичні значення витраченого на кожну тестову таблицю часу, можна стверджувати, що немає якоїсь певної динаміки часу рішення завдань. Основним діагностичним

показником стилю виступає співвідношення показників середнього часу по кожній таблиці і вибіркової медіани. Значення більше одиниці вказують на імпульсивну тенденцію стилю, менше одиниці – рефлексію. Як видно, середній показник співвідношення тимчасових даних вказує на тенденцію до стилю рефлексії переробки інформації.

Якісним показником виступає співвідношення значення медіани помилкових відповідей до середнього значення тієї, що зустрічається, помилки. У нашому випадку показник, який вищий за одиницю, вказує на тенденцію до рефлексивності.

Інтерес становлять коефіцієнти кореляційного зв'язку параметрів креативності з когнітивним стилем імпульсивності-рефлексивності (таблиця 2).

Таблиця 2

Кореляція показників за методикою “Порівняння схожих малюнків” з параметрами креативності

		Швидкість	Гнучкість	Оригін.	Розробл.
Мт	Кореляція Пірсона	-,401	,056	,110	-,021
	Знч. (2-сторон.)	,017	,799	,823	,925
пом.	Кореляція Пірсона	,551	,029	,160	-,340
	Знч. (2-сторон.)	,009	,620	,787	,024
МДт/Мт	Кореляція Пірсона	,190	,060	,059	-,316
	Знч. (2-сторон.)	,403	,787	,722	,044
МДпом/Мпом	Кореляція Пірсона	-,021	,140	,016	,410
	Знч. (2-сторон.)	,925	,524	,944	,031

Чим вищий рівень швидкості, тим менше дається досліджуваному часу для вирішення завдання на пошук схожих малюнків. Також при високому рівні побіжності допускається більша кількість помилок в рішенні тесту. Отож, можна стверджувати, що виразність полюса “імпульсивність” визначає високий рівень швидкості творчого мислення, тобто досліджувані, які схильні створювати велику кількість ідей, схильні до імпульсивного стилю, можуть швидко реагувати в ситуації множинного вибору, при цьому гіпотези висуваються без аналізу всіх можливих альтернатив.

Виявлений значимий зворотний взаємозв'язок між розробленістю творчої ідеї і кількістю помилок, що допускаються, в пошуку правильних відповідей за методикою “Порівняння схожих малюнків”, а також з показником співвідношення медіани і середнього часу, витраченого на пошук схожих картинок. Тобто можна стверджувати, що виражений полюс “рефлексивність” виступає детермінантою розвитку параметра “розробленість дивергентного мислення”. Досліджувані, схильні до деталізації

розробки творчої ідеї, менше допускають помилок при рішенні задачі, але витрачають значно більше часу, ніж особи з низьким рівнем розробленості. Кореляція розробленості з показником МДпом/Мпом вказує також на те, що помилкові відповіді рідше даються досліджуваними з вираженим показником розробленості творчого мислення. Такі параметри, як гнучкість творчого мислення і оригінальність, не залежать від виразності полярного континууму стилю “імпульсивність-рефлексивність”.

Для детальнішого аналізу, ми розділили випробовуваних на 4 групи, залежно від переважання швидкості і правильності рішення задачі. Так в групу рефлексивних потрапили досліджувані, такі, що витрачають багато часу, але успішно вирішували завдання; у групу імпульсивних – особи, які швидко впоралися із завданням, але що допустили багато помилок; групу повільних склали досліджувані, що допускають багато помилок при великих витратах часу; і в групу точних увійшли особи, які швидко і точно справляються із завданням.

Аналіз результатів параметричної статистики відмінностей в прояві компонентів креативності у досліджувананих з різним стилем “імпульсивності-рефлексивності” дозволив стверджувати, що існують значимі відмінності в прояві швидкості і розробленості в імпульсивних і рефлексивних: рівень розробленості значно вищий у рефлексивних ($H_{\text{емп.}}=5,027$; $p=0,018$), а швидкість творчого мислення значно вищий у імпульсивних ($H_{\text{емп.}}=6,229$; $p=0,036$). Гнучкість і розробленість значно вищий у осіб, що швидко і безпомилково справляються із завданням, порівняно з імпульсивними. Швидкість продукування творчих ідей, а також міра їх деталізації і розробленості значно вищий у досліджуваних групи “точних”, порівняно з “повільними”. Останні також суттєво поступаються в показнику розробленості рефлексивним і побіжності – імпульсивним. Відзначимо, що показник оригінальності значно не відрізняється в осіб з різними полюсами рефлексивності-імпульсивності, що, очевидно, пояснюється тим, що здатність вносити новизну ідеї, продукувати нетривіальні способи рішення задачі обумовлюється не стильовими характеристиками пізнавальних процесів, а мірою накопичених знань і розвиненим “понадситуативним мисленням” (інтуїтивний компонент).

Наявність значущих відмінностей між групами випробовуваних з різною виразністю стилю “імпульсивність-рефлексивність” підтверджується непараметричною статистикою порівняння. Існують значимі відмінності в швидкості створення творчих ідей і міри їх розробленості в осіб з різною виразністю параметрів стилю “імпульсивність-рефлексивність”. Здатність створювати різно-

манітні ідеї, переключатися від одного класу творчого продукту до іншого, а також оригінальність ідеї суттєво не відрізняється у досліджуваних з різною виразністю компонентів вказаного стилю.

Нарешті, інтерес становлять дані, отримані за методикою вільного сортування (таблиця 3), що дозволяє виявити міру широти діапазону еквівалентності. Результати описової статистики вказують на середній рівень широти діапазону еквівалентності, проте величина дисперсії ($S^2=53,2$) демонструє досить велику варіативність як кількості груп, що класифікуються, так і кількості елементів в розділених групах.

Виявлений значимий негативний зв'язок між кількістю об'єктів в найбільшій групі і гнучкістю творчого мислення, тобто аналітичність розумового процесу більше проявляється при вираженій гнучкості. Чим менший рівень розробленості творчої ідеї, тим меншу кількість груп елементів виділяє досліджуваний, тобто, представники синтетичного стилю схильні орієнтуватися на схожість об'єктів, класифікуючи їх з урахуванням деяких узагальнених категоріальних підстав, характеризуються прагненням до деталізації ідеї, що розробляється. Також цей параметр креативності проявляється у виділенні більшої кількості груп з одним об'єктом.

Таблиця 3

Кореляція показників за методикою вільного сортування з параметрами креативності

		Швидкість	Гнучкість	Оригін.	Розробл.
К-ть груп	Кореляція Пірсона	,108	,056	,090	,521
	Знч. (2-сторон.)	,811	,799	,703	,025
К-ть об'єктів в найбільшій групі	Кореляція Пірсона	,056	-,339	,060	,140
	Знч. (2-сторон.)	,799	,047	,787	,524
Кількість груп з одним об'єктом	Кореляція Пірсона	,160	,060	,098	,316
	Знч. (2-сторон.)	,103	,787	,725	,044

Не виявлено значимих взаємозв'язків між швидкістю творчого мислення, оригінальністю та широтою діапазону еквівалентності, тобто різний рівень швидкості та оригінальності може бути притаманний як для синтетиків, так і для аналітиків.

Параметрична статистика відмінностей в компонентах креативності також підтверджує їх залежність від міри широти діапазону еквівалентності. Так, доведено, що існують значимі відмінності в гнучкості дивергентного мислення у випробовуваних з різною широтою діапазону еквівалентності: високий рівень гнучкості характерний для осіб із стилем "аналітична" ($t_{\text{емп.}} = -2,565$; $p=0,021$), що проявляється у більшій диференційованій груп, що

класифікуються, у виділенні більшої кількості ознак при сортування об'єктів різної змістовної модальності. Різняться досліджувані з різним діапазоном еквівалентності і за показником розробленості ($t_{\text{емп.}} = 2,233$; $p = 0,038$): цей параметр значно більше виражений в структурі творчого мислення осіб з широким діапазоном, тобто з “аналітичною” стратегією рішення завдань.

Швидкість і оригінальність творчого мислення суттєво не відрізняється у досліджуваних з синтетичним і аналітичним стилем, тобто широта діапазону еквівалентності не має істотного впливу на швидкість продукування творчих ідей і унікальність продукту, що розробляється.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок з цього напрямку. На сучасному етапі розвитку науки неможливо привести єдине узагальнене визначення творчих здібностей, яке задовольняло б усіх дослідників, оскільки існує безліч підходів до визначення цієї категорії. Поняття “креативність” найчастіше зв'язується з поняттям творчість і розглядається як особистісна характеристика.

Існують зв'язки між виразністю полюсів когнітивних стилів особистості і параметрами креативності. Когнітивний стиль “Гнучкість” проявляється більше в осіб з високим рівнем гнучкості творчого мислення, що свідчить про вірогідну наявність загальної детермінанти цих компонентів інтелектуальної сфери. Також можна стверджувати, що, чим вищий рівень ригідності творчого мислення, тим більша схильність до інтерференції.

Виразність полюса “імпульсивність” визначає високий рівень швидкості творчого мислення, тобто вдосліджувані, що можуть створювати велику кількість ідей, схильні до імпульсивного стилю, схильні швидко реагувати в ситуації множинного вибору, при цьому гіпотези висуваються без аналізу всіх можливих альтернатив. Виражений полюс “рефлексивність” виступає детермінантою розвитку параметра “розробленість дивергентного мислення”. Досліджувані, схильні до деталізації розробки творчої ідеї, менше допускають помилок при рішенні задачі, але витрачають значно більше часу, ніж особи з низьким рівнем розробленості.

Високий рівень гнучкості характерний для осіб із стилем “аналітичність”, що проявляється у більшій диференційованості груп, що класифікуються, у виділенні більшої кількості ознак при сортування об'єктів різної змістовної модальності. Різняться особи з різним діапазоном еквівалентності і за розробленістю: цей параметр значимо більше виражений в структурі творчого мислення з широким діапазоном, тобто з “аналітичною” стратегією рішення завдань.

Отже, когнітивні стилі обумовлюють прояв креативності особистості: параметри дивергентного мислення залежать від виразності гнучкості пізнавального контролю, широкого діапазону еквівалентності та імпульсивності.

Практична значущість результатів полягає в їх використанні у практичній діяльності психолога при диференціальній психодіагностиці креативності особистості. Виявлені відмінності в прояві параметрів креативності в осіб з різними когнітивними стилями, дозволяють прогнозувати наявність можливого творчого потенціалу, залежно від домінуючого стилю переробки інформації.

Список використаних джерел

1. Богоявленская Д.Б. Психология творческих способностей: Учеб. пособие / Д.Б.Богоявленская. – М.: Академия, 2002. – 320 с.
2. Дружинин В.Н. Психология общих способностей / В.Н.Дружинин. – СПб.: Питер КоМ, 1999. – 368 с.
3. Клаус Г. Введение в дифференциальную психологию учения / Г.Клаус; Пер с нем. – М.: Педагогика, 1987. – 176 с.
4. Клименко В.В. Психология творчості / В.В. Клименко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 480 с.
5. Колга В.А. Дифференциально-психологическое исследование когнитивного стиля и обучаемости: Автореф. дисс. канд. психол. наук. – Л., 1976. – 22 с.
6. Кульчицкая Е.И. Диагностика уровня развития творческих способностей /Е.И.Кульчицкая, Л.Г. Черная// Обдарована дитина. – 2001. – №4. – С. 13-28.
7. Либин А.В. Дифференциальная психология: На пресечении европейских, российских и американских традиций. – М.: Смысл; Per Se, 2000. – 549 с.
8. Моляко В.О. Психологічна теорія творчості / В.О. Моляко // Обдарована дитина. – 2004. – №6. – С. 2-9.
9. Одаренность и возраст. Развитие творческого потенциала одаренных детей / Под ред. А.М. Матюшкина. – М.: МПСИ, 2004. – 192 с.
10. Основные современные концепции творчества и одаренности / Под ред. Д.Б. Богоявленской. – М.: ИП РАН, 1997. – 124 с.
11. Роджерс Н. Творчество как усиление себя / Н. Роджерс. – М.: Глобус, 2000. – 226 с.
12. Скотникова И.Г. Когнитивные стили и стратегии решения познавательных задач // Стиль человека / Под ред. А.В. Либина. – М.: Смысл, 1998. – С. 64-78.

13. Теплов Б.М. Психология и психофизиология индивидуальных различий / Б.М. Теплов. – М.: Институт практической психологии, 1998. – 544 с.
14. Холодная М.А. Когнитивные стили и интеллектуальные способности // Психологический журнал. – 1992. – № 3. – С. 84-93.
15. Холодная М.А. Когнитивный стиль как квадрупольное измерение // Психологический журнал. – 2000. – Т. 21. – № 4. – С. 46-56.
16. Kagan J. Reflection-impulsivity: The generality and dynamics of conceptual tempo // J. of Abnorm. Psychol. – 1966. – Vol. 71. – P. 17-24.
17. Witkin HA, Goodenough DR Field dependence and interpersonal behavior // Psychol Bulletin. – 1977. – Vol. 84. – P. 661-689.

In the article are considered structural-functional intercommunications between the parameters of creativity of personality and cognitive styles. It is empiric well-proven that cognitive styles stipulate the display of creativity of personality: the parameters of the divergence thinking depend on expressed of flexibility of cognitive control, wide range of equivalence and impulsiveness.

Keywords: cognitive style, creative thinking, impulsiveness, reflexivity, range of equivalence, flexibility, unflexibility.

Отримано: 6.02.2012 р.

УДК 159.9

Н.В.Ванда

Розвиток поняття розуміння в рамках психологічної герменевтики (історичний огляд)

Досліджується динаміка розвитку поняття “розуміння” в рамках герменевтичного методу. Показано нерозривний зв’язок теорії розуміння та герменевтики. Прослідкований шлях становлення герменевтики як напрямку психології та розглянуто бачення розуміння різними дослідниками.

Ключові слова: розуміння, герменевтика, інтерпретація, пояснення, мова, смисл.